

VOSON-INFORMATIEGIDS 2012

**Informatiegids voor
artsen in opleiding tot specialist (aios)
ouderengeneeskunde
en opleiders**

**Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde
UMC St Radboud Nijmegen
Januari 2012**

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1 Het specialisme ouderengeneeskunde en de opleiding.....	3
1.1 De ontwikkeling van het specialisme	3
1.2 De ontwikkeling van de opleiding.....	5
2 Visie, opzet en inhoud van het onderwijs.....	7
2.1 Visie op het onderwijs	7
2.2 Opzet en inhoud van het onderwijs aan aios.....	8
2.3 Curriculum voor opleiders.....	11
2.4 Kwaliteit van onderwijs.....	12
3 Organisatie van de opleiding	13
3.1 Inbedding.....	13
3.2 Samenwerking opleidingen	14
3.3 Identiteit.....	15
3.4 Missie.....	15
3.5 Adresgegevens, contactpersonen en aanspreekpunt	16
4 Organisaties betrokken bij de opleiding	17
4.1 SOON	17
4.2 Verenso.....	17
4.3 VASON	17
4.4 HVRC	18
4.5 CGS	18
4.6 SBOH.....	18
5 Arbeidsrechtelijke zaken	19
5.1 Afspraken.....	19
5.2 Verantwoordelijkheden.....	19
6 Regelgeving en regelingen	21
6.1 Regelgeving en overeenkomsten	21
6.2 Aanmelding en toelating.....	21
6.3 Aanvraag vrijstellingen.....	22
6.4 Ziekte en afmelding aios.....	22
6.5 Zwangerschap en bevalling	22
6.6 Verstoorde werkrelatie.....	23
6.7 Afronding opleiding	23
6.8 Geschillen	23
7 Basisliteratuur en relevante websites.....	25
1. Verplichte boeken.....	25
2. Aanbevolen boeken	26
3. Tijdschriften	30
4. Relevante websites	30
Bijlage 1: Lijst van in deze gids genoemde publicaties	33
Bijlage 2: Lijst van in deze gids gebruikte afkortingen	34

Colofon

VOSON-informatiegids 2012. Informatiegids voor artsen in opleiding tot specialist (aios) ouderengeneeskunde en opleiders. Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde, UMC St Radboud Nijmegen.

Met bijdragen van: Netty van Balsfoort, Eric van der Geer, Kees van Gelder, Anne-Miek Goossens, Anke van Hooff, Raymond Koopmans, Jan Lavrijsen

Coördinatie en eindredactie: Anne-Miek Goossens

Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde Nijmegen (VOSON)
Afdeling Eerstelijngeneeskunde;
Centrum voor Huisartsgeneeskunde, Ouderengeneeskunde en Public Health
UMC St Radboud, 166 VOSON
Postbus 9101, 6500 HB Nijmegen
Telefoon : 024 – 361 88 34
Telefax : 024 – 361 95 53
E-mail : voson@elg.umcn.nl
Website : www.umcn.nl/voson

Voorwoord

Deze gids biedt algemene informatie over de context, de opzet en de organisatie van de Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde van het UMC St Radboud te Nijmegen (VOSON).

In zeven hoofdstukken komen achtereenvolgens aan de orde: de ontwikkeling van het specialisme en de opleiding; visie, opzet en inhoud van het onderwijs; organisatie van de opleiding; landelijke organisaties betrokken bij de opleiding; arbeidsrechtelijke zaken; regelgeving en regelingen; basisliteratuur en relevante websites.

De gids is bedoeld als wegwijzer en naslagwerk naast andere informatiebronnen zoals het opleidingsplan, het werkboek en de websites van de VOSON en de landelijke organisaties. De informatie is bestemd voor artsen in opleiding tot specialist (aios) ouderengeneeskunde en hun opleiders, maar ook anderen met belangstelling voor de opleiding kunnen er kennis van nemen.

De opleiding, sinds 2007 vernieuwd en uitgebreid tot drie jaar, blijft continu in ontwikkeling. Deze informatiegids geeft de huidige stand van zaken weer en wordt jaarlijks geactualiseerd. Tussentijdse veranderingen maken we kenbaar via e-mail, website en/of de digitale leeromgeving Blackboard. Voor specifieke vragen kunt u terecht bij docenten of andere medewerkers die in deze gids vermeld staan.

Namens alle medewerkers wens ik u net zoveel enthousiasme, creativiteit en hart voor het vak toe als wij zelf hopen uit te dragen.

Drs. Kees van Gelder,
Waarnemend hoofd Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde Nijmegen

Januari 2012

1 Het specialisme ouderengeneeskunde en de opleiding

1.1 De ontwikkeling van het specialisme

Korte historie

De verpleeghuisgeneeskunde of – sinds juli 2009 – het specialisme ouderengeneeskunde als apart specialisme binnen de medische beroepen kent nog slechts een relatief korte historie. De aanzet hangt nauw samen met de geschiedenis van de verpleeghuizen, die eigenlijk pas na de Tweede Wereldoorlog begint. Deze geschiedenis werd beïnvloed door ontwikkelingen in de gezondheidszorg en in de maatschappij, waardoor ouderen minder op hun kinderen konden terugvallen. Mede als gevolg van betere behandelingsmogelijkheden van levensbedreigende aandoeningen, nam het aantal patiënten met restverschijnselen toe. Tevens nam de gemiddelde leeftijd toe en steeg het aantal ouderen. Mede omdat ziekenhuizen minder geschikt geacht werden om de voor deze mensen geëigende hulp te bieden, ontstonden verpleeg(te)huizen. Daarbij ging het er vooral om een adequate begeleiding, verzorging en behandeling te realiseren zonder de specialistische voorzieningen van een ziekenhuis. Met de komst van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) in 1968, waarmee de financiering voor een verblijf in een verpleeghuis wettelijk werd geregeld, nam het aantal verpleeghuizen sterk toe.

De eerste verpleeghuisartsen

Geleidelijk groeide ook het besef dat de diagnostiek, behandeling en begeleiding van in het verpleeghuis opgenomen patiënten vroeg om hiervoor speciaal opgeleide artsen. In de jaren zeventig van de vorige eeuw werden de eerste voorbereidingen hiertoe getroffen. Besloten werd tot een aparte opleiding en een in te stellen register van erkende verpleeghuisartsen. In 1988 werd toestemming gegeven om aan de Vrije Universiteit van Amsterdam een tweejarige opleiding tot verpleeghuisarts te starten met een capaciteit van 30 plaatsen per jaar. In 1989 werden de opleidingseisen formeel vastgesteld door het CHVG in het besluit nr. 3-1989. In september 1989 werd in Amsterdam vervolgens met de opleiding gestart. Inmiddels hebben er meerdere herzieningen van dit besluit plaatsgevonden (zie volgende paragraaf). In 1990 opende de HVRC het register voor verpleeghuisartsen. Verpleeghuisartsen met meer dan vijf jaar ervaring werden volgens een ‘generaal pardon’ zonder opleiding geregistreerd. Sindsdien kan registratie alleen plaatsvinden na het volgen van de opleiding.

De eerste hoogleraren

Reeds spoedig bleek dat de opleidingscapaciteit van 30 verpleeghuisartsen per jaar onvoldoende was om de medische zorg in verpleeghuizen te bieden door hiervoor geregistreerde artsen. De start in maart 1995 van Nijmegen als tweede opleidingsplaats voor verpleeghuisartsen betekende een bekroning op het werk dat velen jarenlang hadden verricht ten behoeve van de verpleeghuisgeneeskunde.

Prof. dr. A. Mertens, hoogleraar sociale geneeskunde van 1954 tot 1981, initieerde reeds in de jaren zeventig het co-assistentenschap verpleeghuisgeneeskunde en wist daarvoor ook de meeste co-assistenten te enthousiasmeren. Mede hierdoor kozen vele in Nijmegen afgestudeerde artsen voor het verpleeghuisartsenvak.

Ook Prof. dr. J. Michels (1924-2002), de eerste hoogleraar verpleeghuisgeneeskunde in Nederland en de wereld - benoemd in Nijmegen in 1980 - was een enorme inspirator voor het vak. Aan zijn colleges en participatie aan vele landelijke commissies en symposia denken nog velen terug door de bloemrijke voorbeelden die hij altijd vol humor te berde bracht.

Prof. dr. P. Froeling (1939-2010), hoogleraar verpleeghuisgeneeskunde aan het UMC St Radboud, heeft met veel energie de start van de verpleeghuisartsopleiding voorbereid.

Op 1 maart 2005 heb ik het stokje van hem overgenomen, toen ik officieel het ambt van hoogleraar verpleeghuisgeneeskunde heb aanvaard. Bij mijn inaugurele rede getiteld:

‘Professionalisering van de verpleeghuisgeneeskunde: naar een verbinding tussen praktijk en

wetenschap' heb ik een visie gegeven op de verdere toekomst van ons specialisme, waarvan toen al duidelijk werd dat dit verbreed zou worden met het werkveld en de expertise van de sociaal geriater. Inmiddels is de titel van mijn leeropdracht veranderd in *hoogleraar Ouderengeneeskunde, in het bijzonder de langdurige zorg* en is dus de nieuwe naam van het vakgebied erin verdisconteerd

De nieuwe specialist

De nieuwe specialist ouderengeneeskunde is de beoogde behandelaar van ouderen en chronisch zieken, met complexe zorgvragen en multimorbiditeit, ongeacht de plaats waar deze verblijven. De positie van de specialist ouderengeneeskunde moet gezien worden in het licht van de ontwikkelingen in de ouderenzorg, namelijk de 'vermaatschappelijking' van de zorg enerzijds en verbijzondering anderzijds. Veel instellingen voor ouderenzorg gaan over op kleinschalige woonvormen, vooral voor dementerenden en brengen de zorg zo dicht mogelijk naar de plaats waar ouderen wonen. Op grotere locaties ontwikkelen de traditionele verpleeghuizen zich tot specialistische zorg- en behandelcentra, die zich specialiseren in de zorg en behandeling van specifieke en vaak complexe doelgroepen zoals revalidanten, dementerenden met complex probleemgedrag, gerontopsychiatrische patiënten en patiënten die in aanmerking komen voor palliatieve (terminale) zorg. Deze specialistische centra hebben daarbij soms een (boven)-regionale functie en zijn ook sterk georiënteerd op de eerstelijnszorg en hebben verbindingen met lokale verzorgings- en ziekenhuizen.

Toekomstige ontwikkeling

De ontwikkeling tot specialist ouderengeneeskunde brengt voor de beroepsgroep ook de noodzaak tot verdere professionalisering en cultuuromslag met zich mee. Dit vraagt om nog meer wetenschappelijke onderbouwing van het specialisme, forse taakdelegatie naar verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten, en meer aandacht voor preventie. Dit zijn allemaal punten waaraan keihard gewerkt moet worden wil het specialisme ook in de toekomst voldoende aantrekkelijk blijven voor jonge dokters.

Voorts ontberen veel van de huidige specialisten ouderengeneeskunde competenties zoals ondernemerschap en assertiviteit, noodzakelijk om juist zijn/haar meerwaarde in de eerste lijn aan te tonen en de samenwerking met de huisarts goed vorm te kunnen geven. Immers een positie in de eerste lijn, waarbij toekomstige specialisten ouderengeneeskunde eventueel in dienst treden bij een HOED of andere eerstelijnsvoorziening, is allesbehalve vanzelfsprekend, al ziet de KNMG in haar standpunt 'Sterke medische zorg voor kwetsbare ouderen' (2010) een belangrijke rol voor ons weggelegd in de eerste lijn.

Hoe - kijkend naar de verdere toekomst - de ontwikkeling van het vak zal zijn, blijft in feite 'koffiedik kijken'. Een en ander zal sterk afhangen van hoe in de toekomst de ouderenzorg gereguleerd gaat worden en of er een gerichtheid op ziekten of een gerichtheid op welbevinden prevaleert. In 2008 heeft het ministerie van VWS 80 miljoen euro ter beschikking gesteld voor het Nationaal Programma Ouderenzorg (zie ook: www.nationaalprogrammaouderenzorg.nl). Vele rapporten van gezaghebbende organen zoals de Gezondheidsraad hebben geconstateerd dat de zorg voor kwetsbare ouderen anders georganiseerd moet worden. Inmiddels lopen er rond alle acht UMC's zogenaamde transitieprojecten om de ouderenzorg te reorganiseren. Ook in Nijmegen is een groot project gestart. Binnen het specialisme ouderengeneeskunde is een wijze van werken ontwikkeld die, wanneer deze ook in de eerste lijn zou zijn te implementeren, een antwoord zou kunnen zijn op de geconstateerde problemen. In het Nijmeegse zijn veel van deze aspecten en werkwijzen ingebouwd zoals het maken van een zorgbehandelplan en het houden van een multidisciplinair overleg. Ook medicatiereview en anticiperend medisch beleid zijn onderdelen die nu in dit transitieproject onderzocht worden. Een nadere uitwerking van mijn visie op deze mogelijkheden is te lezen in twee artikelen in Medisch Contact (zie bijlage 1 voor referenties).

Prof. dr. Raymond T.C.M. Koopmans

Hoogleraar Ouderengeneeskunde, in het bijzonder de langdurige zorg, UMC St Radboud

1.2 De ontwikkeling van de opleiding

De geschetste ontwikkeling van het specialisme maakt duidelijk dat het vak, en daarmee ook de opleiding, met een aantal belangrijke veranderingen geconfronteerd is en wordt. Met een schets van de ontwikkeling van de opleiding kunnen de veranderingen in een context geplaatst worden.

Start tweejarige opleiding

Het in 1992 door de beroepsvereniging NVVA geformuleerde rapport 'Functieomschrijving en takenpakket van de verpleeghuisarts' was de eerste basis voor de tweejarige opleiding en haar destijds geformuleerde eindtermen. De opleiding werd sinds 1989 verzorgd vanuit Amsterdam (VUMC), vanaf 1995 vanuit Nijmegen (UMC St Radboud) en vanaf 1997 vanuit Leiden (LUMC). Tot september 2007 leidden deze opleidingen verpleeghuisartsen op voor met name het werken binnen het verpleeghuis. De opleidingsperioden waren somatiek en psychogeriatric in gelijke delen, inclusief dagbehandeling en participatie in extramurale projecten. De aios was tijdens de tweejarige opleiding in dienst van het verpleeghuis. De gehele opleiding kon door een of twee opleiders, afhankelijk van de erkenning van het verpleeghuis, worden verzorgd. In maart 2007 startte in Nijmegen de laatste lichting aios met een tweejarige opleiding en sinds 2010 volgen alle aios het driejarige curriculum.

Uitbreiding van de opleiding

De basis voor de driejarige opleiding werd gelegd in het nieuwe takenpakket voor de verpleeghuisarts/sociaal geriater (NVVA, 2003). Daarmee werd het werkkerrein uitgebreid met het domein van de sociaal geriater, buiten de muren van het verpleeghuis. De drie opleidingen ontwikkelden een landelijk Raamcurriculum (vanaf 2009 Landelijk Opleidingsplan geheten) met bijbehorende competenties die in de opleiding behaald moeten worden. De belangrijkste veranderingen in de praktijk betroffen de perioden 'ambulant' en stages (ziekenhuis en keuzestage). De uitbreiding van de opleiding kreeg dus met name gestalte in het werkkerrein buiten het verpleeghuis. Eind 2011 verscheen de tweede versie van het Landelijk Opleidingsplan, vastgesteld door het CGS. Aanleiding voor deze nieuwe versie was met name de aanpassing van het Protocol Toetsing en Beoordeling. Het huidige locale opleidingsplan en het VOSON-toetsplan zullen nog worden afgestemd op het nieuwe Landelijk Opleidingsplan.

Onderwijskundige vernieuwingen

Tegelijk met de uitbreiding van de opleiding werden onderwijskundige vernieuwingen ingevoerd in het kader van de modernisering van alle medische vervolgoopleidingen. Nu hadden met name de extramurale vervolgoopleidingen ten opzichte van veel andere medisch specialismen al een voorsprong in deze moderniseringsslag: er werd gewerkt vanuit een onderwijskundige visie weergegeven in een opleidingsplan van een opleidingsinstituut, het cursorisch onderwijs was omvangrijk (minimaal 40 cursusdagen per jaar) en er was al een curriculum ontwikkeld voor opleiders. Desalniettemin wordt in de vernieuwde opleiding meer accent gelegd op competentiegericht onderwijs en op toetsing door middel van een scala aan nieuwe toetsinstrumenten. Daarvoor is in 2008 een speciaal toetsboek ontwikkeld. In de loop van 2012 zal dit in SOON-verband gereviseerd en gedigitaliseerd worden. Ook in 2008 zijn vanuit een CHVG-projectgroep over opleidingsprofessionalisering nieuwe competentieprofielen voor opleiders en docenten beschikbaar gekomen, inclusief de contouren voor scholingstrajecten. In 2010 is de landelijke kaderopleiding voor opleiders (KOO) gestart, georganiseerd door SOON (zie voorts paragraaf 2.3).

Vernieuwde regelgeving en een nieuwe naam

De modernisering en de uitbreiding van de opleiding heeft ook zijn weerslag gekregen in vernieuwde regelgeving van het voormalige CHVG (in 2010 opgevolgd door het CGS). De laatste vernieuwing in de regelgeving betrof het besluit van 16 oktober 2008 houdende de wijziging van het Kaderbesluit CHVG en Besluit Verpleeghuisgeneeskunde, waarin de

naamswijziging van het specialisme is geregeld: *verpleeghuisgeneeskunde* werd *specialisme ouderengeneeskunde* en *verpleeghuisarts* werd *specialist ouderengeneeskunde*. De besluiten werden formeel van kracht op 15 juli 2009.

Organisatorische veranderingen: SBOH, SOON, ELG

Met de start van de driejarige opleiding is er ook een nieuwe situatie ontstaan met betrekking tot de financiering van de opleiding en het werkgeverschap van de aios. De SBOH, al langere tijd de werkgever van aios huisartsgeneeskunde, vraagt voor alle aios de subsidies aan bij het opleidingsfonds. De cursusgelden voor de opleiding worden via de SBOH geregeld. Ook heeft de SBOH het werkgeverschap overgenomen van de verpleeghuisdirecties. Dit betekent een belangrijke organisatorische verandering voor betrokkenen bij de opleiding. Meer informatie over de SBOH staat in de paragrafen 4.6 en 5.2.

Een belangrijke ontwikkeling is voorts dat de drie verpleeghuisartsopleidingen (Amsterdam, Leiden, Nijmegen) in 2009 hun samenwerking hebben vormgegeven in een nieuwe stichting SOON: Samenwerkende Opleidingen tot specialist Ouderengeneeskunde Nederland. De paragrafen 3.2 en 4.1 verschaffen meer informatie.

Binnen het UMC St Radboud te Nijmegen vonden in 2009 belangrijke veranderingen plaats door de vorming van een nieuwe afdeling 'Eerstelijns-geneeskunde; Centrum voor Huisarts-geneeskunde, Ouderengeneeskunde en Public Health' (ELG). In deze afdeling werken de vervolgopleidingen tot respectievelijk specialist ouderengeneeskunde, huisarts en bedrijfsarts samen. Paragraaf 3.1 toont het organogram. Sinds medio 2010 zijn de opleidingen onder één dak gehuisvest. De organisatorische inbedding en integratie zal in de komende jaren verder zijn beslag krijgen.

Erkenning opleiding

In april 2007 vond de laatste visitatie van de opleiding plaats door de HVRC en werd de erkenning met het maximum van vijf jaar verlengd. De volgende visitatie is op 26 januari 2012, vrijwel gelijktijdig met het ter perse gaan van deze informatiegids.

Drs. Kees van Gelder,

Waarnemend hoofd Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde Nijmegen (VOSON); met dank aan Dr. Jan C.M. Lavrijsen, tot 1 juni 2011 hoofd VOSON en de oorspronkelijke auteur van deze paragraaf.

2 Visie, opzet en inhoud van het onderwijs

2.1 Visie op het onderwijs

Dit hoofdstuk biedt deels een samenvatting van de contouren van de vervolgopleiding tot specialist ouderengeneeskunde zoals vastgelegd in het opleidingsplan en is deels een aanvulling daarop. Meer specifieke uitwerking op inhoudelijk, didactisch en praktisch niveau wordt in de loop van het curriculum aangeboden via werkboek, website en digitale leeromgeving. Het huidige VOSON-opleidingsplan (versie 2.1) zal in 2012 worden geactualiseerd en afgestemd op het Landelijke Opleidingsplan dat per 1 december 2011 in werking is getreden.

Competenties centraal

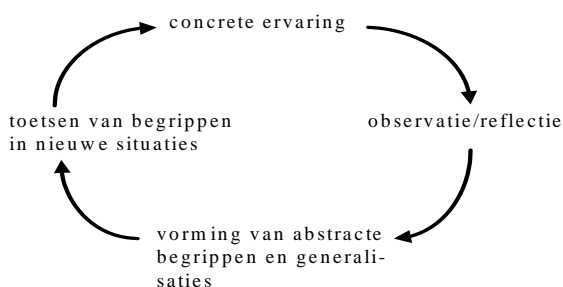
Centraal in de opleiding staat het ontwikkelen van de competenties behorende bij het beroep van specialist ouderengeneeskunde. Onder een competentie wordt verstaan: *een combinatie van kennis, inzicht, vaardigheden, motivatie, houding en persoonskenmerken die nodig is om effectief te handelen in de beroepssituatie*. De aios ontwikkelt de competenties die de beroepspraktijk van hem of haar vraagt. Deze beroepspraktijk is de krachtigste leeromgeving voor het verwerven van de competenties.

De beroepspraktijk is het vertrekpunt voor leren en opleiden

Het werken in de praktijk is de hoofdmoot van de opleiding en neemt ongeveer 80% van de totale opleidingstijd in beslag. De beroepspraktijk als vertrekpunt voor de opleiding betekent dat tijdens het cursorisch onderwijs de praktijk en vragen uit de praktijk een belangrijke plaats innemen. De praktijk stuurt de inhoud van het onderwijs. Onze intentie is om het leren tijdens de instituutsdagen zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de leerervaringen in de praktijk. Het handelen van de aios in de praktijk is daarbij uitgangspunt voor leren.

Leercyclus

Aansluitend bij de ideeën van leerpsycholoog David Kolb, zien wij het leerproces als een cyclus die start bij een waarneming of ervaring van de aios. Via de stadia van reflecteren en objectiveren levert dit nieuwe kennis en inzichten op die de aios toepast in de praktijk. Dit leidt weer tot nieuwe waarnemingen.

De pijlers van het leerproces zijn: ervaren, reflecteren, objectiveren en toepassen.

a. Ervaren

Tijdens het handelen in de beroepspraktijk vindt een continue wisselwerking plaats tussen bestaande kennis en nieuwe indrukken. Dit is een actief mentaal proces, waarbij de aios:

- zoekt naar aansluiting van nieuwe informatie bij het bekende en het kennisbestand actualiseert: wat weet ik nú?
- een zakelijke waarde toekent aan het verkregen inzicht: wat kan ik ermee?
- een emotionele waarde toekent: wat vind ik ervan/wil ik ermee?

Door steeds nieuwe indrukken toe te voegen, wordt kennis - bestaande uit zowel feiten als gedrags- en gevoelsaspecten - opgebouwd.

b. Reflecteren

Het verwerken van nieuwe informatie is een doorlopend proces, dat zich grotendeels onbewust voltrekt. Door reflectie op de gevolgde denk- en handelwijze krijgt de aios zicht op de 'onbewust' gegenereerde kennis en de wijze waarop kennisontwikkeling verloopt.

c. Objectiveren

Bewuste kennis is bespreekbaar en vergelijkbaar. Bij het vergelijken neemt de expert een centrale plaats in. Daarnaast is het uitwisselen van ervaringen met mede-aios zinvol. In deze fase is ook het bestuderen van relevante vakliteratuur belangrijk.

d. Toepassen

De interpretatie van expertgedrag, de ervaringen van mede-aios en theorie leidt tot nieuwe inzichten die doorwerken in het dagelijks handelen en die opnieuw ervaringen opleveren.

De individuele ontwikkeling van de aios

Iedere aios heeft aan het begin van de opleiding een andere leergeschiedenis en koppelt de nieuw verworven informatie en ervaringen aan al bestaande voorkennis. Zo creëert de aios zijn of haar eigen kennis en inzichten. Door het unieke karakter van kennis is de leerbehoefte van de aios ook uniek. Hiermee houden wij in de opleiding zo veel mogelijk rekening door voor en met de aios een leertraject op maat te ontwikkelen. Dit vraagt van de aios een actieve, reflecterende en verantwoordelijke manier van werken en leren.

Het is de verantwoordelijkheid van de opleiding, zowel het opleidingsinstituut als de opleidingsinstelling, om een effectief leerklimaat en effectieve leeromgeving te creëren, die de aios in staat stellen de vereiste competenties te verwerven. Het leren zelf en de sturing hiervan is de verantwoordelijkheid van de aios. De opleiding biedt structuur in het curriculum, waarbij het accent gedurende de opleiding verschuift van sturing naar zelfsturing.

De competenties vormen de basis voor de beoordeling

Het belangrijkste doel van toetsing en beoordeling is het geven van feedback aan de aios ten behoeve van zijn of haar leerproces en zo nodig het bijstellen van de leerdoelen. De aios stelt een leerstrategie op om deze doelen te bereiken. Tijdens leergesprekken wordt het behalen van de leerdoelen geëvalueerd.

Bij de beoordeling wordt gekeken naar de mate van beheersing van een bepaalde competentie. Dit gebeurt met name door te kijken naar het waarneembare gedrag in de beroepspraktijk. De beoordeling vindt plaats door meerdere personen, inclusief de aios zelf, en door middel van een verscheidenheid aan toetsinstrumenten. De beoordeling vindt plaats op meerdere tijdstippen: tussentijds om de ontwikkeling te volgen en te sturen en aan het eind van een opleidingsjaar om een aios te kunnen kwalificeren.

2.2 Opzet en inhoud van het onderwijs aan aios

Het ontwikkelen en toetsen van competenties staat centraal in de opleiding. Leren vindt vooral plaats in de praktijk en het cursorisch onderwijs is hierbij ondersteunend en sturend.

Praktijkonderwijs

In de praktijk wordt de aios begeleid en beoordeeld door de (stage)opleider. Directe praktijkobservaties en regelmatige leergesprekken zijn daarbij de belangrijkste instrumenten. De praktijkopleiding bestaat uit de volgende opleidingsperioden: *Somatiek* en *Psychogeriatric* waarbij de aios voornamelijk in een intramurale setting werkt, de periode *Ambulant*, waarbij de aios in een extramurale setting werkt (GGZ-instelling, eventueel in combinatie met dagbehandeling/extramurale zorg vanuit een daarvoor erkende verpleeghuisinstelling) en de periode *Stages*, die voornamelijk in het ziekenhuis plaatsvindt. Daarnaast is er een keuzestage, waarbij er mogelijkheden zijn om stage te lopen in bijvoorbeeld een huisartspraktijk, revalidatiecentrum of hospice. Ook een keuzestage op het gebied van wetenschappelijk onderzoek is mogelijk. Voor elke keuzestage is goedkeuring van het hoofd opleiding nodig.

Voor stages met patiëntenzorg is een erkenning van de instelling en (stage)opleider in praktijk een voorwaarde. Voor stages op het gebied van wetenschappelijk onderzoek wordt de interne begeleiding vanuit het opleidingsinstituut gekoppeld aan de erkenning van de VOSON.

Opleidingsschema

De VOSON beveelt sterk een scenario aan met als start in het eerste jaar een opleidingsperiode Somatiek en PG (bij voorkeur gecombineerd, zijnde 6 maanden van elke periode) in de verpleeghuisinstelling. In het tweede jaar volgen dan de klinische stage en de ambulante stage GGZ (zoveel mogelijk gepland in blokken van een half jaar), en in het derde jaar een restgedeelte ambulant, de resterende periode Somatiek en PG (zes maanden gecombineerd) en een keuzestage. Bij voorkeur is de aios in het derde jaar werkzaam op afdelingen met respectievelijk revalidatie en palliatieve zorg. Met deze structuur kan het cursorisch onderwijs ook zoveel mogelijk aansluiten bij de praktijk. De te volgen route wordt voor iedere aios vastgelegd in een individueel opleidingsschema (IOS). Meer informatie over de totstandkoming hiervan staat op de VOSON-website en in het werkboek.

Voor het geheel van de stages is de praktijkcoördinator van de VOSON verantwoordelijk en aanspreekbaar. De praktijkcoördinator en stafmedewerker planning zorgen voor de regionale afstemming en contacten met de stageverlenende instellingen en stageopleiders. Zij coördineren en plannen de praktijkonderdelen van de opleiding in relatie tot de individuele opleidings-schema's van de aios ouderengeneeskunde uit de regio. In de regio's vindt ook regionaal onderwijs plaats (refereerbijeenkomsten, casusbesprekingen, themadagen etc.) voor en door aios en (stage)opleiders.

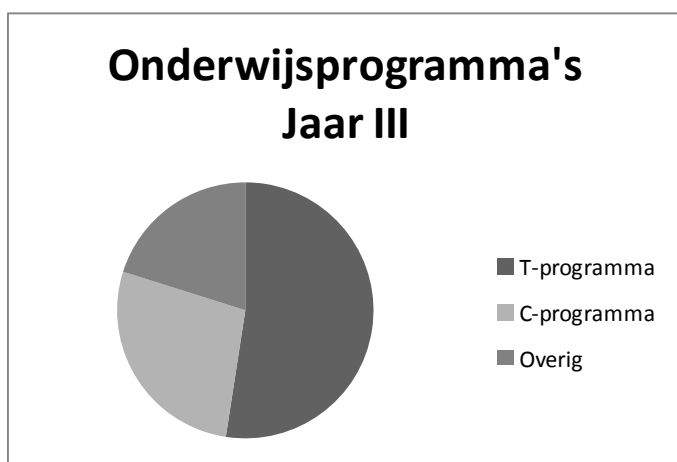
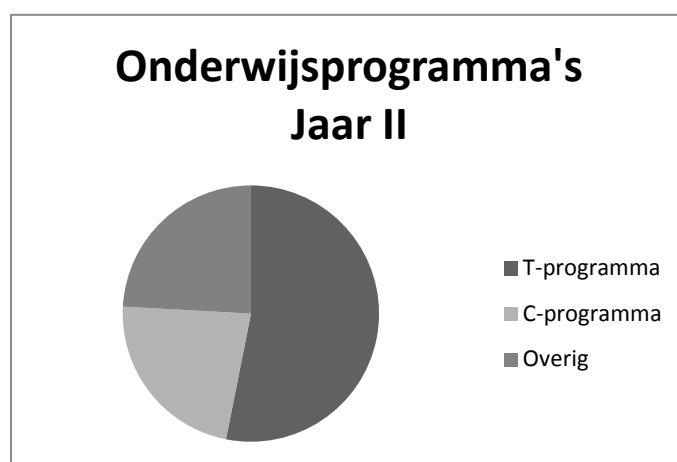
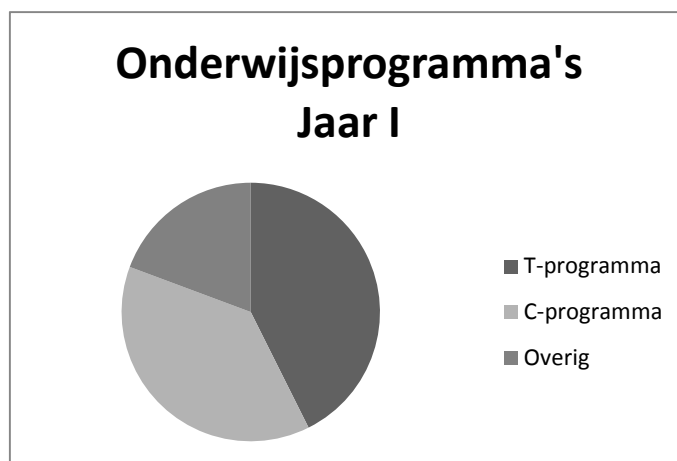
Cursorisch onderwijs

Het cursorisch onderwijs voor aios heeft als belangrijkste doelen: reflectie op het eigen (beroeps-)handelen uit de praktijk en verdieping van kennis en vaardigheden. De aios heeft een eigen verantwoordelijkheid hierin, die toeneemt naarmate de opleiding vordert. De onderwijs-activiteiten, gemiddeld 40 dagen per opleidingsjaar, vinden in de regel plaats aan het opleidings-instituut. Naast de faciliteiten van het UMC St Radboud Nijmegen, maken wij bij voldoende deelnemers soms ook gebruik van de faciliteiten van de Brabant Medical School in Tilburg.

Tijdens de instituutsdagen wordt in zowel vaste als wisselende onderwijsgroepen alsook individueel gewerkt met gebruikmaking van diverse werkvormen: inbrengen van eigen ervaringen, bespreken van actualiteiten, oefenen van vaardigheden, refereren, bespreken van casuïstiek, werkgroeponderwijs, simulatieonderwijs, responsiecolleges, supervisie en intervisie. Naast de (vaste) groepsdocenten, zullen ook vak- en gastdocenten onderwijs verzorgen.

Iedere aios heeft een persoonlijke docent-coach (mentor), die de aios begeleidt bij diens leerproces en het opstellen en bijstellen van het individueel opleidingsplan (IOP), en die als beoordelaar het hoofd adviseert. Het IOP is een uitwerking van het opleidingsplan op individueel niveau, dat aangeeft op welke wijze de competenties kunnen worden bereikt. Periodiek wordt tijd geroosterd om tijdens de instituutsdagen te werken aan het IOP en portfolio, waarbij ook voortgangsgesprekken met de docent-coach (mentor) plaatsvinden en de aios kan oefenen met de toetsinstrumenten.

De onderwijsprogramma's zijn onderverdeeld naar *zeven Competentiegebieden* (medisch handelen, communicatie, samenwerken, kennis en wetenschap, maatschappelijk handelen, organisatie, professionaliteit). Het medisch handelen is onderverdeeld in *zes Thema's* (acute zorg, chronisch somatische zorg, revalidatie, palliatieve zorg, psychogeriatrische zorg in instellingen, ambulante psychogeriatrische zorg). De verdeling van onderwijstijd per jaar tussen medisch handelen (T-programma's) en overige competenties (C-programma's) is weergegeven in de figuur op de volgende pagina. In het eerste jaar zijn de T- en C-programma's ongeveer gelijk verdeeld. In dit jaar vindt de supervisie plaats, met als gevolg dat in het 2^e en 3^e jaar de onderwijstijd voor de T-programma's meer is dan die voor de C-programma's.

Figuur. Verdeling van de onderwijsprogramma's naar medisch handelen (T-programma's, verspreid over de zes thema's) en overige competenties (C-programma's). Tot 'overig' worden onder andere de inbrengondes en de beoordelingen gerekend.

Het streven is om het theoretisch onderwijs zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de werkzaamheden in de praktijk. Uitgangspunt is dat er 40 onderwijsdagen per jaar zijn, met een maximum van 120 dagen bij een volledige, 3-jarige opleiding zonder vrijstellingen. Wanneer het IOS langer duurt dan 3 jaar vanwege het parttime volgen van het onderwijs, zal een deel van de opleiding zonder theoretisch onderwijs (i.c. terugkomdagen op het instituut) plaatsvinden. Deze periode kan tijdens en/of aan het eind van de opleiding zijn, waarbij de aios wel contact over het leerproces met zijn/haar docent-coach onderhoudt.

Naast de instituutsdagen vindt enkele malen per jaar onderwijs plaats in regionaal verband tijdens zogenoemde regiodagen. Deze dagen worden door de aios zelf georganiseerd (zie Werkboek voor werkwijze). Circa twee maal per jaar wordt er vanuit SOON een landelijke cursusdag georganiseerd samen met aios uit Leiden en Amsterdam. In samenwerking met de SBOH organiseert SOON aaneengesloten meerdaagse trainingen in Bilthoven voor aios van de drie instituten gezamenlijk. Dit betreft een landelijke STARtclass voor eerstejaars aios, waarin acute geneeskunde die in het verpleeghuis voorkomt, behandeld wordt. Voor tweedejaars aios is er de landelijke STARtclass als voorbereiding op de klinische stage.

2.3 Curriculum voor opleiders

Coördinator

De coördinator opleidercurriculum is verantwoordelijk voor dat deel van het curriculum dat gegeven wordt aan het opleidingsinstituut. Dit betreft de zogenoemde afstemmingsdagen. Daarnaast organiseert de stichting Samenwerkende Opleidingen tot Specialist Ouderengeneeskunde Nederland (SOON) landelijke scholingsdagen in overleg en samenwerking met de drie instituten. De coördinator opleidercurriculum is het aanspreekpunt voor opleiders.

Afstemmingsdagen

Sinds 2011 zijn de terugkomdagen gesplitst in afstemmingsdagen op het instituut (4) en landelijke scholingsdagen. Tijdens de afstemmingsdagen:

- vindt afstemming plaats over het leerproces van de aios (het zogenoemde opleideroverleg);
- worden banden van leergesprekken bekeken en besproken;
- worden instituutsgebonden zaken besproken;
- vindt afstemming plaats over het leerproces van de opleider in mentorgroepen.

Landelijke scholingsdagen

SOON organiseert de landelijke scholingsdagen. Zij vormen onderdeel van de Kaderopleiding Opleiden (KOO). In april 2008 heeft een landelijk CHVG-projectgroep een nieuw, landelijk competentieprofiel voor opleiders vastgesteld. Ook opleiders worden dus, naar analogie van de aios, competentiegericht opgeleid. Het CHVG-competentieprofiel voor opleiders vormt het uitgangspunt voor het landelijke scholingsplan voor opleiders. Dit heeft geresulteerd in een Kaderopleiding Opleiden. Informatie over deze opleiding is verkrijgbaar via SOON.

Evaluatie en dossiervorming

Sinds 2004 wordt het opleider-evaluatieformulier gebruikt. Sinds 2008 is dit competentiegericht en zijn onder andere de nieuwe CHVG-competenties erin verwerkt. Ook opgenomen zijn de voorwaarden die de HVRC bij hervisitatatie van opleiders stelt. Het formulier wordt ingevuld door de opleider zelf, door de aios en de docenten. De procedure hiervoor staat beschreven in het werkboek.

De opleider houdt de vorderingen met betrekking tot zijn/haar persoonlijke leerproces bij in een portfolio. De VOSON houdt een opleiderdossier bij. Hierin zitten onder andere de erkenning, de ingevulde evaluatieformulieren, en eventuele verslagen van gesprekken met de docent-coach.

Startmodule voor nieuwe opleiders

Nieuwe opleiders worden door SOON uitgenodigd voor de startmodule. Tijdens deze aaneensluitende dagen, voorafgaand aan de aios-opleiding, wordt informatie gegeven over basiszaken die nodig zijn voor het opleiderschap. Ook de SBOH (werkgever van de aios) verzorgt een onderdeel.

Continuïteit opleiderschap

Wanneer de aios stage gaat lopen in de GGZ, kliniek of elders houdt de begeleiding door de opleider in het verpleeghuis voor de betrokken aios tijdelijk op. Omdat het onderwijs voor de opleider gekoppeld is aan de praktijk c.q. het opleiden van een aios, houdt dit gedeeltelijk op. Dit geldt in elk geval voor de afstemmingsdagen op het instituut.

Voor de Kaderopleiding Opleiden geldt dat ook het begeleiden van co-assistenten of aios huisartsgeneeskunde voldoende is om de praktijkopdrachten te kunnen uitvoeren. In die situatie is het mogelijk de KOO verder te vervolgen.

Het heeft echter de voorkeur om zoveel mogelijk continuïteit in het opleiderschap te behouden door het opleiden van een nieuwe aios. De huidige mogelijkheid om aios twee keer per jaar te laten starten met het curriculum (in maart en september) faciliteert die continuïteit in het opleiderschap. Ook kan via het hoofd opleiding dispensatie aangevraagd worden bij de HVRC voor het tijdelijk mogen opleiden van twee aios. De dubbele tijdsinvestering van 0,2 fte per aios is daarbij een voorwaarde.

Coaching van opleiders

Indien zich problemen voordoen in het opleidingstraject waarbij de opleider ondersteuning zou kunnen gebruiken, biedt de VOSON de mogelijkheid tot coaching. Ook bij voortijdig beëindigen van de opleiding door de aios bestaat die mogelijkheid. De coaching wordt gegeven door de coördinator opleidercurriculum.

2.4 Kwaliteit van onderwijs

Om de kwaliteit van het cursorisch onderwijs te blijven verbeteren, worden onderwijsprogramma schriftelijk geëvalueerd door aios, opleiders en docenten. Op basis hiervan worden programma's verbeterd door de onderwijsontwikkelaars. Vertegenwoordigers van aios en opleiders zijn betrokken bij de vormgeving en aanpassingen van het onderwijs. Er is een curriculumwerkgroep van aios die input levert voor aanpassingen in het curriculum.

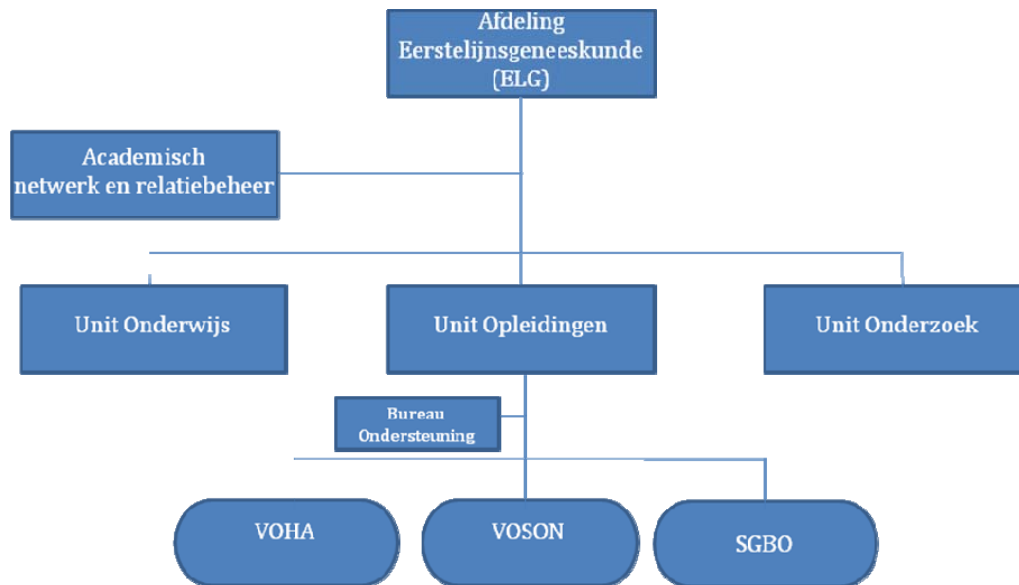
Tevredenheidsenquêtes maken deel uit van het kwaliteitsbeleid. Op basis van de resultaten trachten wij de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. In 2011 heeft de curriculumwerkgroep een enquête gehouden onder aios. De resultaten zijn besproken met de leiding en docenten van de VOSON. Afgesproken is dat in 2012 opnieuw een dergelijke enquête gehouden zal worden. Input voor het kwaliteitsbeleid komt ook voort uit het periodiek overleg tussen de VOSON (hoofd opleiding/waarnemend hoofd, onderwijscoördinator) en de Vereniging voor Aios Specialisme Ouderengeneeskunde Nederland (VASON).

Sinds 2011 wordt een nieuw samenhangend kwaliteitsbeleid ontwikkeld in samenwerking met de andere vervolopleidingen binnen de afdeling Eerstelijngeneeskunde.

3 Organisatie van de opleiding

3.1 Inbedding

De Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde Nijmegen (VOSON) maakt deel uit van de afdeling *Eerstelijngeneeskunde; Centrum voor Huisartsgeneeskunde, Ouderengeneeskunde en Public Health* van het UMC St Radboud. Binnen deze afdeling werken de drie Nijmeegse extramurale vervolgopleidingen tot respectievelijk huisarts (VOHA), specialist ouderengeneeskunde (VOSON) en bedrijfsarts (SGBO) samen in de unit Opleidingen. De andere twee units verzorgen respectievelijk het initiële onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek.

De academisering van het specialisme ouderengeneeskunde is in Nijmegen stevig ingebed in de diverse geledingen van het UMC St Radboud.

Sinds december 2005 bekleedt prof. dr. Raymond T.C.M. Koopmans de profileringsleerstoel Verpleeghuisgeneeskunde, sinds 2010 genoemd: Ouderengeneeskunde, in het bijzonder de langdurige zorg. In mei 2008 is prof. dr. Myrra Vernooij-Dassen benoemd tot bijzonder hoogleraar Psychosociale aspecten van zorg voor kwetsbare ouderen. Beiden dragen bij aan de Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde Nijmegen.

Sinds 2003 functioneert het Universitair Kennisnetwerk Ouderenzorg Nijmegen (UKON; voorheen UVNN), een samenwerkingsverband van het UMC St Radboud met momenteel een twaalfstal instellingen voor ouderenzorg en chronisch zieken in zuidelijk Nederland. De combinatie van wetenschappelijk onderzoek, onderwijs en patiëntenzorg in deze ‘academische werkplaatsen’ geeft ook voeding aan het onderwijs binnen de VOSON. In enkele van deze verpleeghuizen vindt promotieonderzoek plaats. Zie voor meer informatie: www.umcn.nl/ukon

In het basiscurriculum participeren specialisten ouderengeneeskunde in diverse onderwijsblokken. Er zijn verpleegstages, praktijkoriëntaties in verpleeghuizen, een verplicht co-schap ouderengeneeskunde, facultatieve wetenschapsstages op dit terrein en senior co-schappen. In het basiscurriculum wordt een belangrijke basis gelegd voor medische studenten die zich later in de ouderenzorg willen specialiseren. Ook vindt onderzoek plaats onder medische studenten die stage lopen in verpleeghuizen.

3.2 Samenwerking opleidingen

Landelijk

Tot 2009 werkten de drie verpleeghuisartsopleidingen samen door periodiek overleg van de hoofden, afstemming in diverse werkgroepen en de uitwisseling tijdens de jaarlijkse interstaven-dag. Als voorbereiding op de driejarige opleiding werden onder andere het Raamcurriculum, het Protocol Toetsing en Beoordeling en een vernieuwd informatiesysteem gezamenlijk ontwikkeld. De realisatie van de driejarige opleiding gaf nieuwe impulsen om meer samen te werken, hetgeen in april 2009 resulteerde in de oprichting van de stichting SOON: Samenwerkende Opleidingen tot specialist Ouderengeneeskunde Nederland. Hiermee wordt beoogd de kwaliteit en efficiency van de opleiding te vergroten. De drie hoofden opleiding en een voorzitter vormen samen het bestuur van SOON. Gezamenlijke projecten georganiseerd vanuit SOON zijn onder meer de STARtclasses, landelijke aiosdagen, PR voor de opleidingen, automatisering, kaderopleiding voor opleiders en centrale aanmelding van kandidaat-aios via de website www.soon.nl.

Speerpunten van het beleid voor 2012 zijn: landelijk onderwijs voor aios, kaderopleiding voor opleiders, automatiseringssysteem SOGport, landelijk toetsplan, promotie opleiding en specialisme. Overige projecten, genoemd in het beleidsplan tot 2015, betreffen: ontwikkeling kennistoetsen, kwaliteitsbeleid en centrale planning stageplaatsen, centrale programma- en scriptiebank, landelijk kwaliteitssysteem, e-learning, docentprofessionalisering en docentenbank.

Regionaal

Het UMC St Radboud werkt samen met diverse instellingen in de Opleiding- en Onderwijsregio Oost-Nederland (OOR-ON). Binnen dat verband vindt onder andere samenwerking plaats op het gebied van docentprofessionalisering en disciplineoverstijgend onderwijs.

In samenwerking met de Brabant Medical School (BMS) vond vanaf 2006 cursorisch onderwijs in Tilburg plaats, waar we onder meer gebruikmaakten van de faciliteiten van het onderwijs- en onderzoekcentrum van het St. Elisabeth Ziekenhuis. De VOSON was verantwoordelijk voor de inhoud van het onderwijs. In de opbouwfase van het nieuwe driejarig curriculum werd het onderwijs vanaf 2009 weer voornamelijk in Nijmegen gehouden.

Realisatie van (delen van) het onderwijs in Tilburg zal telkens opnieuw afgewogen worden in relatie tot een voldoende aantal deelnemers en onderwijskundige en logistieke implicaties. In 2011 is een gering aantal onderwijsdagen in Tilburg gerealiseerd. In 2012 zal naar verwachting ongeveer de helft van het aantal onderwijsdagen voor een groep eerstejaars aios in Tilburg worden gehouden. Een docent/specialist ouderengeneeskunde onderhoudt contacten met de BMS, draagt zorg voor afstemming en voor diverse PR-activiteiten in deze regio.

Lokaal

Met de Nijmeegse Vervolgopleiding tot Huisarts (VOHA) is er al jarenlang een unieke samenwerking in de vorm van gezamenlijk onderwijs op het gebied van thema's zoals dementie, CVA, complexe zorg in verzorgingshuizen en samenwerken in de praktijk. In januari 2009 werd daar een stap aan toegevoegd, door het samen organiseren van een bijzondere bijeenkomst in De Efteling over *Droomzorg*. Daarin werd de vraag uitgewerkt hoe het dokteren voor ouderen er in de toekomst uit moet zien en wat dat betekent voor het opleiden van die dokter. Dit resulteerde in een nieuw samenwerkingsproject van de beide Nijmeegse opleidingen. Ook aios worden daarbij betrokken en diverse aios volgen al een keuzestage bij de huisarts. In het kader van dit project zullen de mogelijkheden voor inbedding van eerstelijns geneeskunde in het curriculum verder uitgebouwd worden. In 2011 zijn bijeenkomsten gehouden voor stafmedewerkers van de drie vervolgopleidingen om de samenwerking verder vorm te geven.

Vanaf 2009 functioneert een managementteam van de unit Opleidingen, met daarin de hoofden van de opleidingen tot respectievelijk huisarts, specialist ouderengeneeskunde en bedrijfsarts. De fysieke samenvoeging van de opleidingen in het Opleidingscentrum aan de Kapittelweg vond in mei 2010 plaats. Diverse medewerkers hebben een gecombineerd dienstverband bij de opleidingen tot huisarts en tot specialist ouderengeneeskunde.

Sinds oktober 2009 is Prof. dr. Henny van Schrojenstein Lantman-de Valk binnen de afdeling Eerstelijngeneeskunde hoogleraar in het specialisme Arts voor Verstandelijk Gehandicapten (AVG). In 2010 is een eerste VOSON-onderwijsprogramma vanuit AVG ingevuld en in volgende jaren zal de samenwerking met dit specialisme verder gestalte krijgen.

Met diverse andere specialismen wordt samengewerkt in de vorm van gastdocentschappen.

De samenwerking met overige organisaties staat vermeld in hoofdstuk 4.

3.3 Identiteit

In het werk laten we ons leiden door een solidariteit met kwetsbare ouderen en chronisch zieken. Zorgzaamheid en compassie voor de lijdende medemens zijn daarvan de vertaling en onze speciale aandacht voor palliatieve zorg, ethiek en zingeving komt daaruit voort. Daarbij zien we het ook als een maatschappelijke verantwoordelijkheid op te komen voor deze doelgroep. Wij staan daarbij voor een persoonsgerichte benadering.

3.4 Missie

In het meerjarenbeleidsplan 2011-2013 staat de volgende missie geformuleerd, als een drijvende kracht en richting voor het beleid:

Missie

De VOSON is een universitair opleidingsinstituut dat deskundige, kritische en creatieve artsen aflevert, die met hart en ziel de taken van de specialist ouderengeneeskunde kunnen uitvoeren en uitdragen, binnen en buiten het verpleeghuis.

Door integratie van ervaring, kennis en onderzoek in het onderwijs wil de VOSON het kwaliteitsniveau verbeteren van zorg voor ouderen en chronisch zieken die samengestelde, complexe zorg behoeven.

Wij willen de beste artsen voor de meest kwetsbare mensen; artsen die respect afdwingen in de gezondheidszorg en daarbuiten.

3.5 Adresgegevens, contactpersonen en aanspreekpunt

<i>Volledige naam</i>	Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde Nijmegen Universitair Medisch Centrum St Radboud Nijmegen
<i>Postadres</i>	VOSON, UMC St Radboud 166, Postbus 9101, 6500 HB Nijmegen
<i>Bezoekadres & bereikbaarheid</i>	Opleidingscentrum A, Kapittelweg 54, 6525 EP Nijmegen, looproute 166. Zie voorts: www.umcn.nl (→ bereikbaarheid)
<i>Interimmanager</i>	Mevr. H.G.M.J. (Ria) Roesink e-mail: r.roesink@elg.umcn.nl
<i>Waarnemend hoofd en praktijkcoördinator</i>	Drs. C. (Kees) van Gelder, specialist ouderengeneeskunde e-mail: k.vangelder@elg.umcn.nl
<i>Coördinator aioscurriculum</i>	Drs. E.R. (Eric) van der Geer, specialist ouderengeneeskunde e-mail: e.vandergeer@elg.umcn.nl
<i>Coördinator opleider- curriculum</i>	Drs. A.E.M. (Anke) van Hooff, psycholoog e-mail: a.vanhooff@elg.umcn.nl
<i>Coördinator kennis & wetenschap (scripties)</i>	Dr. R.B. (Roland) Wetzels, specialist ouderengeneeskunde e-mail: r.wetzels@elg.umcn.nl
<i>Coördinator supervisie</i>	Drs. M.J. (Mariëtte) Pellegrom, psycholoog e-mail: m.pellegrom@elg.umcn.nl
<i>Beleidsmedewerker en contactpersoon SBOH</i>	Drs. A. (Netty) van Balsfoort, gezondheidwetenschapper e-mail: n.vanbalsfoort@elg.umcn.nl
<i>Stafmedewerker communicatie (publicaties, blackboard, web)</i>	Mevr. J.M.A.W. (Anne-Miek) Goossens e-mail: a.goossens@elg.umcn.nl
<i>Stafmedewerker stageplanning</i>	Mevr. F.H.J. (Franka) Derks e-mail: vostonplanning@elg.umcn.nl
<i>Stafmedewerker onderwijs- planning (roosters)</i>	Mevr. M.J.A. (Marcia) Kersten e-mail: m.kersten@elg.umcn.nl
<i>Stafmedewerker administratieve systemen</i>	Mevr. V.M. (Vanessa) Blom e-mail: v.blom@elg.umcn.nl
<i>Secretariaat</i>	Mevr. M. (Mathilde) van Dalen, Mevr. L. (Leontien) Wensink tel. 024 – 361 88 34, fax 024 – 361 95 53
<i>E-mailadres en website</i>	voston@elg.umcn.nl ; www.umcn.nl/voston

Het secretariaat is in de regel het eerste aanspreekpunt. Zij kunnen u zo nodig doorverwijzen en afspraken voor u maken. De kantooruren van het secretariaat zijn meestal van maandag t/m vrijdag van 8.30 tot 17.00 uur.

4 Organisaties betrokken bij de opleiding

4.1 SOON

De stichting Samenwerkende Opleidingen tot specialist Ouderengeneeskunde Nederland is in 2009 opgericht om de samenwerking tussen de drie opleidingsinstituten in het specialisme ouderengeneeskunde op een nieuwe manier vorm te geven teneinde de kwaliteit en efficiency van de opleiding te vergroten. SOON:

- stimuleert en faciliteert de samenwerking tussen de drie opleidingsinstituten;
- brengt de medewerkers samen en verbindt de kennis en kunde van deze professionals;
- fungeert naar buiten toe als aanspreekpunt van de drie opleidingsinstituten;
- is een belangrijke gesprekspartner bij opleidingsgerelateerde zaken in het medische opleidingsveld en het veld van de ouderengeneeskunde.

Het bestuur bestaat uit de drie hoofden opleiding en een voorzitter. De stichting houdt kantoor in de Domus Medica te Utrecht. Zie voorts paragraaf 3.2 voor een overzicht van projecten.

Adres : Mercatorlaan 1200, 3528 BL Utrecht, Postbus 19025, tel. 030 - 28 23 452

E-mail : secretariaat@soon.nl

Website: www.soon.nl

4.2 Verenso

Verenso is de beroepsvereniging van specialisten in ouderengeneeskunde en telt ongeveer 1500 leden. Zij ondersteunt specialisten ouderengeneeskunde en sociaal geriaters bij de beroepsuitoefening en behartigt beroepsinhoudelijke belangen. De centrale doelstelling is de kwaliteit van de beroepsuitoefening op een hoger plan te brengen. De activiteiten richten zich op positionering van de beroepsgroep, kwaliteitsbeleid, organisatie van de praktijkvoering en verenigingsbeleid.

Verenso organiseert jaarlijks een ledenvergadering en een congres, dat ook in het opleidingsprogramma van de VOSON is opgenomen. Naast de inhoud, biedt het congres de mogelijkheid om collega's te ontmoeten uit alle delen van het land. Meer dan de helft van alle Verensoleden bezoekt het congres. De VOSON raadt dan ook alle aios aan om zo spoedig mogelijk lid te worden van Verenso. Een sterke beroepsvereniging komt immers de kwaliteit van de beroepsuitoefening en de positie van de beroepsgroep ten opzichte van andere specialismen ten goede. Een vertegenwoordiger van Verenso zal de vereniging nader introduceren tijdens de VOSON-introductie cursus voor aios.

Adres : Postbus 20069, 3502 LB Utrecht, 030 - 28 23 481

E-mail : info@verenso.nl

Website: www.verenso.nl

4.3 VASON

VASON staat voor Vereniging voor Aios Specialisme Ouderengeneeskunde Nederland. Het is een vereniging van, voor en door aios ouderengeneeskunde en vertegenwoordigt alle aios die in opleiding zijn. Doelstellingen van de vereniging zijn, zoals vastgelegd in de statuten:

- behartigen van belangen van de aios met betrekking tot de opleiding;
- bevorderen van contacten tussen de aios;
- bevorderen en handhaven van de kwaliteit van de opleiding.

De vereniging tracht deze doelen te bereiken door:

- zitting te hebben in of contact te onderhouden met alle instanties die betrokken zijn bij de opleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde: SBOH, SOON, Verenso, CHVG, HVRC, LAD, de hoofden van de opleidingsinstituten, geschillencommissie, PR-team;
- contacten te onderhouden met de aios in de opleidingsgroepen via de contactpersoon of via de e-mail;

- mondeling of schriftelijk informeren van de aios over onderwerpen betreffende hun opleiding of werk, die voor hen van belang zijn;
- waar nodig individuele aios informeren of ondersteunen.

Alle aios ouderengeneeskunde zijn automatisch lid van de VASON, tenzij men bij de SBOH heeft aangegeven bezwaar hiertegen te hebben. De SBOH betaalt de contributie en maakt het bedrag rechtstreeks over naar VASON; het wordt niet doorberekend aan de aios. Een vertegenwoordiger van de VASON zal de vereniging nader introduceren tijdens de VOSON-introductie cursus voor aios. De VASON voert periodiek overleg met het (waarnemend) hoofd van de VOSON en is bij de opleidingsinstituten vertegenwoordigd in diverse commissies.

E-mail : bestuur@vason.nl

Website: www.vason.nl

4.4 HVRC

De Huisarts, Verpleeghuisarts en arts voor verstandelijk gehandicapten Registratie Commissie (HVRC) is een bestuursorgaan met een publiekrechtelijke functie. De taak van de HVRC is het uitvoeren van wet- en regelgeving op het gebied van de opleiding en de registratie van huisartsen, specialisten ouderengeneeskunde en artsen voor verstandelijk gehandicapten. De regelgeving die hierbij wordt toegepast is vastgesteld door het CHVG, tegenwoordig CGS (zie volgende paragraaf) en heeft kracht van wet door de goedkeuring van de Minister van VWS. De HVRC houdt toezicht op de opleidingen en beslist over de inschrijving in de specialistenregisters. De taken en bevoegdheden van de HVRC liggen vast in de op de Wet BIG (beroepen in de individuele gezondheidszorg) gebaseerde Regeling specialisten geneeskunst van de KNMG. De HVRC wordt gevormd door deskundigen uit de kringen van beroeps- en wetenschappelijke verenigingen en medische faculteiten. Ook artsen in opleiding maken deel uit van de HVRC.

Adres : Postbus 20054, 3502 LB Utrecht, tel. 030 - 28 23 394

E-mail : hvrc@fed.knmg.nl

Website: <http://knmg.artsenet.nl>

4.5 CGS

Het College voor Geneeskundige Specialismen (CGS) is een nieuw college dat sinds 2010 de taken overgenomen heeft van de drie voormalige colleges: het Centraal College Medische Specialismen (CCMS), het College voor Huisartsgeneeskunde, Verpleeghuisgeneeskunde en medische zorg voor verstandelijk gehandicapten (CHVG) en het College voor Sociale Geneeskunde (CSG). De taken van het nieuwe College blijven onveranderd: het CGS stelt de regels vast voor de opleiding en (her)registratie van specialisten en profielartsen. De huidige regels, vastgesteld door het CCMS, het CHVG en het CSG, blijven vooralsnog van kracht.

Adres : Postbus 20065, 3502 LB Utrecht, tel. 030 - 28 23 281

E-mail : cgs@fed.knmg.nl

Website: <http://knmg.artsenet.nl>

4.6 SBOH

De SBOH (oorspronkelijk: Stichting Beroepsopleiding Huisartsen) is sinds september 2007 ook de werkgever voor de artsen in opleiding tot specialist ouderengeneeskunde en financiert de opleiding. Aios hebben een arbeidsovereenkomst met de SBOH voor de duur van de opleiding. Op deze arbeidsovereenkomst is de CAO voor aios ouderengeneeskunde van toepassing. Als werkgever zorgt de SBOH voor uitbetaling van salarissen, uitvoering van sociale wetten, goede arbeidsomstandigheden, voorkómen van ziekteverzuim en reïntegreren van langdurig zieke aios. De twee volgende hoofdstukken in deze informatiegids behandelen de meest relevante arbeidsrechtelijke zaken, regelgeving en regelingen.

Adres : Postbus 19025, 3501 DA Utrecht, tel. 030 - 28 23 444

E-mail : sboh@sboh.nl

Website: www.sboh.nl

5 Arbeidsrechtelijke zaken

Alle aios zijn in dienst van de SBOH, de werkgever voor huisartsen en specialisten ouderengeneeskunde in opleiding. Op de website www.sboh.nl is alle informatie beschikbaar die een aios nodig heeft met betrekking tot het werknemerschap. Aios ontvangen een informatiepakket van de SBOH en er is een informatiebijeenkomst met de SBOH tijdens de introductiecursussen voor respectievelijk aios en opleiders.

De aios verkeert in een bijzondere situatie. Hoewel de werkgever, de SBOH, vanuit Utrecht de salariëring, verzekeringen en overige arbeidsvoorwaardelijke zaken regelt, is de werkplek van de aios de opleidingsinrichting of een stageverlenende instelling. Dat is de daadwerkelijke werkplek. Daarnaast speelt nog een derde partij een rol: de vervolgopleiding waar de aios als deelnemer ingeschreven staat.

5.1 Afspraken

Op de website van de SBOH is de volledige CAO-tekst beschikbaar. Regelingen rondom (ziekte)verzuim en (zwangerschaps)verlof zijn daar na te lezen. Algemene vragen over de CAO kan de SBOH beantwoorden. De beleidsmedewerker van de VOSON is er voor meer specifieke vragen over CAO-zaken met consequenties voor de opleiding of opleidingsplaats.

Afspraken over dienstverband, vakantieregeling en bijzonder verlof moeten gemaakt worden in een overleg tussen SBOH, opleidingsinstituut en opleidings- of stage-inrichting. Daarbij gelden drie uitgangspunten:

- De afspraken moeten passen binnen de CAO.
- De opleidings/stage-inrichting is akkoord met de afspraken.
- De afspraken moeten passen binnen de regelgeving en de opleidbaarheid van de aios mag niet in het geding zijn (dit wordt getoetst door het hoofd opleiding).

Indien alle partijen akkoord zijn, kan de afspraak geformaliseerd worden.

5.2 Verantwoordelijkheden

Voor alle partijen geldt een aantal verantwoordelijkheden.

- *De SBOH*, als werkgever voor artsen in opleiding, draagt zorg voor het goed werkschap. Uitkering van salaris en uitvoering van de sociale wetten die betrekking hebben op het werken in dienstverband vallen onder de verantwoordelijkheid van de SBOH.
  - *Het opleidingsinstituut* is gehouden aan de regelgeving, zoals deze is vastgelegd in het kaderbesluit van de CHVG/CGS en vertaald in het opleidingsplan en het reglement van de VOSON. Via de website van de VOSON zijn de vigerende beleidsdocumenten te raadplegen of downloaden.
  - *De opleidings- of stage-inrichting* is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de opleidingsplaats én voor de kwaliteit van de patiëntenzorg die geboden wordt.
  - *De aios* is in het kader van de wet BIG verantwoordelijk voor het eigen medisch handelen.
- Door de vele belangen en de diverse partijen die betrokken zijn bij het opleiden van aios, is het van belang om goede afspraken te maken ten aanzien van de werkzaamheden van de aios. Alle partijen moeten de afspraken accorderen. Het opleidingsinstituut is verantwoordelijk voor het vastleggen van de afspraken en het opnemen van afspraken in het aios-volgsysteem.

6 Regelgeving en reguleringen

Dit hoofdstuk bevat een aantal reguleringen waarmee iedere aios gedurende de opleiding te maken kan krijgen. Deze zijn deels ook terug te vinden via de websites van de SBOH of de VOSON.

6.1 Regelgeving en overeenkomsten

De vervolgopleiding tot specialist ouderengeneeskunde is strikt wettelijk gereguleerd en de verantwoordelijkheden zijn vastgelegd. De reguleringen en de afspraken zijn veelal een uitwerking van en een aanvulling op de regels van het CHVG/CGS en de contracten tussen de SBOH enerzijds en het opleidingsinstituut, de opleiders of de aios anderzijds. De reguleringen zijn opgenomen in een instituutsreglement dat bij de opleidingsovereenkomst wordt verstrekt. Bij eventuele onduidelijkheden of verschillen in interpretatie van de reguleringen en afspraken beslist het hoofd van de opleiding en/of de HVRC.

In alle gevallen gelden de vigerende CHVG/CGS-besluiten en/of andere nationale of Europese regelgeving ter zake van de vervolgopleiding tot specialist ouderengeneeskunde.

Vóór aanvang van de opleiding tekent de aios een opleidingsovereenkomst met de VOSON, UMC St Radboud Nijmegen. De VOSON sluit ook opleidingsovereenkomsten met (stage) opleiders, opleidings- en stage-inrichtingen. De overeenkomsten zijn gekoppeld aan de vigerende regelgeving en een instituutsreglement. Deze zijn goedgekeurd door de HVRC. De SBOH vraagt voor aios de subsidies voor opleidingsplaatsen aan bij VWS. Met het UMC en de opleidings- en stage-inrichtingen sluit zij overeenkomsten over de financiering. De cursusgelden voor de opleidingsinstituten worden rechtstreeks door de SBOH betaald.

6.2 Aanmelding en toelating

De aanmelding en toelating van aios tot de opleiding bestaat uit twee fasen.

Fase 1: De kandidaat-aios vult via de website van SOON een sollicitatieformulier in. Via het opleidingsinstituut van voorkeur wordt de kandidaat verwezen naar de vacante opleidingsplaatsen in de regio's. Op de website van de VOSON staan de opleidingsinrichtingen vermeld die een opleidingsplaats aanbieden. Geschikte kandidaten worden door de opleiders/instellingen aan de VOSON voorgedragen voor een toelatingsgesprek met een selectiecommissie.

Fase 2: Kandidaten ontvangen een uitnodiging voor een toelatingsgesprek met een informatiepakkett ter voorbereiding. De selectiecommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de VOSON-staf, -aios en -opleiders. De commissie beoordeelt de aios op diverse punten zoals motivatie, oriëntatie op het vak, relevantie van het curriculum vitae, persoonlijke eigenschappen, inzicht in zwaarte van de opleiding en inzicht in het vermoedelijk functioneren in de praktijk en in de onderwijsgroep. Er wordt een zodanige beheersing van de Nederlandse taal verwacht dat de opleiding met succes kan worden gevolgd.

Na het toelatingsgesprek adviseert de commissie het hoofd VOSON over toelating of afwijzing. Bij twijfel wordt altijd de opleider geraadpleegd. Het hoofd besluit over toelating en de uitkomst van dit besluit wordt verzonden naar de aios, de opleider, de directie van de opleidingsinrichting, de HVRC en de SBOH. Na toelating ontvangt de kandidaat van de SBOH informatie over de arbeidsovereenkomst en van de HVRC een inschrijfformulier voor inschrijving in het opleidingsregister. Inschrijving in dit register is een voorwaarde om met de opleiding te kunnen starten. Ook de erkenning van (stage)opleiders en opleidings- en stage-inrichtingen is een voorwaarde om te kunnen opleiden. Wij adviseren aios om zelf de erkenningen te checken bij deze instellingen. De VOSON kan de aios inzage geven in de perioden van erkenning van de opleider en instelling. Vóór aanvang van de opleiding sluit de SBOH een arbeidsovereenkomst met de aios. De VOSON sluit een opleidingsovereenkomst af met de aios.

6.3 Aanvraag vrijstellingen

De vrijstellingsregeling die vanaf 2009 van kracht is, staat in het Kaderbesluit vermeld onder artikel B.11 en in het Besluit specialisme ouderengeneeskunde onder Hoofdstuk B, Titel II, B4 (artsen met opleidingservaring i.c. voltooide opleiding sociale geriatric). Aanvraagformulieren voor vrijstelling van een opleidingsperiode of stage, een toelichting op de werkwijze en een schema wie waarvoor in aanmerking kan komen, zijn te vinden op de website van de VOSON bij 'Procedures en formulieren'.

Zoals vermeld in de regelgeving, dient een verzoek tot vrijstelling *uiterlijk twee maanden* na aanvang van de opleiding bij het hoofd in bezit te zijn, met tenminste de redenen voor het verzoek evenals een voorstel voor een aangepast individueel opleidingsschema.

Het hoofd beoordeelt de aanvraag. Wanneer hij instemt met het verzoek, stuurt hij de aanvraag binnen vier maanden na aanvang van de opleiding door naar de HVRC ter goedkeuring. De HVRC beslist binnen acht weken op het verzoek. Het besluit van de HVRC wordt verzonden aan het hoofd met een afschrift aan de aios. Op basis van het besluit van de HVRC wordt het opleidingsschema aangepast.

Wanneer het hoofd niet instemt met het verzoek tot vrijstelling, stelt hij de aios schriftelijk en met redenen omkleed van zijn besluit op de hoogte.

De aios kan voor vragen over de procedure terecht bij het hoofd van de opleiding, over (invulling) van het praktijkgedeelte bij de praktijkcoördinator, en over invulling van het cursorisch onderwijs na verlening van vrijstelling bij de coördinator van het aioscurriculum.

6.4 Ziekte en afmelding aios

Indien een aios ziek is, dient hij of zij dit vóór 9.00 uur 's morgens bij de SBOH én de (stage) instelling te melden. De SBOH geeft de ziekmelding door aan het secretariaat van VOSON, waar de ziekmelding wordt verwerkt in het opleidingsinformatiesysteem. In de regelgeving is opgenomen dat een aios per opleidingsjaar niet meer dan 20 dagdelen afwezig mag zijn; het aantal dagdelen méér dient een aios in te halen.

Indien een aios langdurig ziek is, zal de bedrijfsarts van de SBOH ingeschakeld worden in het kader van de Wet Verbetering Poortwachter. De personeelsfunctionaris van de SBOH is case-manager namens de werkgever. De beleidsmedewerker van VOSON is het aanspreekpunt namens het opleidingsinstituut. Deze bewaakt ook de aanpassing van de duur van het opleidingstraject, de registratie van het reïntegratietraject en de gemaakte afspraken daarbinnen.

6.5 Zwangerschap en bevalling

Het zwangerschaps- en bevallingsverlof is bij CAO geregeld en informatie hierover is te vinden op de website van de SBOH.

De aios dient haar zwangerschap schriftelijk te melden bij de SBOH en aan het hoofd van de VOSON, en tevens de opleider te informeren.

De VOSON bericht de aios over de voorlopige betekenis van de onderbreking van de opleiding i.c. het bevallingsverlof voor het vervolg van de opleiding. Een definitieve prognose van de einddatum kan pas worden gegeven aan het einde van de reguliere opleidingsperiode, wanneer het totale verzuim bekend is.

Wij adviseren aios om ruim voor het einde van de reguliere periode het onderwijs af te stemmen met de docenten, zodat tijdig geanticipeerd kan worden op compensatie van gemiste terugkomsten of het inhalen van programma's.

Voor moeders die willen kolven tijdens instituutsdagen, is er een speciale lactatieruimte beschikbaar. U kunt zich hiervoor melden bij het secretariaat, Kapittelweg 54, kamer 1.10, tel. 024 – 361 53 00, e-mail: voson@elg.umcn.nl

6.6 Verstoorde werkrelatie

Indien een verstoorde werkrelatie tussen enerzijds de aios en anderzijds de (stage)opleider en/of de opleidings-/stage-inrichting de opleiding van de aios belemmert, gelden de volgende regels:

- a. De aios probeert in eerste instantie zelf een oplossing te vinden. Tevens meldt de aios de verstoorde werkrelatie zo spoedig mogelijk bij de docenten.
- b. Indien aios en (stage)opleider en/of opleidings-/stage-inrichting er niet in slagen het probleem samen op te lossen, zullen de docenten trachten te bemiddelen.
- c. Indien ook de bemiddeling van de docenten geen oplossing brengt, wordt het probleem voorgelegd aan de praktijkcoördinator van de VOSON. Indien deze geen mogelijkheden ziet dat de aios de opleiding binnen de bestaande situatie voortzet, zal hij het hoofd adviseren voor de aios een andere opleider of een andere opleidingsinrichting te zoeken. Dit geldt uiteraard alleen als de VOSON verwacht dat de aios met een andere (stage)opleider of op een andere opleidings/stageplaats de opleiding met succes zal kunnen voortzetten en voltooien.

6.7 Afronding opleiding

Aan het eind van de reguliere opleidingstermijn krijgt de aios een certificaat uitgereikt indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- a. De aios heeft bij de eindbeoordeling drie maanden voor het einde van de opleiding voldaan aan de competenties van de specialist ouderengeneeskunde, zoals geformuleerd in het opleidingsplan en getoetst conform het toetsplan.
- b. De aios heeft per opleidingsjaar ten minste veertig dagen besteed aan cursorisch onderwijs verzorgd door of namens het opleidingsinstituut.
- c. De aios heeft gedurende de opleiding niet meer dan 20 dagdelen per opleidingsjaar verzuimd. Bij een verzuim van meer dan 20 dagdelen is het aantal dagdelen boven de 20 gecompenseerd (zie paragraaf 6.4).

Indien aan een of meer van deze voorwaarden niet is voldaan, zal het hoofd van de opleiding besluiten tot een verlenging of het voortijdig beëindigen van de opleiding.

Indien de opleiding gedurende zes maanden - al dan niet aaneengesloten - onderbroken is, wordt de HVRC hiervan onverwijld op de hoogte gesteld. De HVRC kan in dat geval bepalen dat een gedeelte van de opleiding opnieuw wordt gevolgd.

De opleiding kan, indien deze voltijds wordt gevolgd, met ten hoogste zes maanden worden verlengd. Indien de opleiding in deeltijd wordt gevolgd, wordt deze periode naar rato aangepast. Bij aanvang van de verlenging worden aan de hand van verlengingsadviezen van docenten door de coördinator aioscurriculum afspraken gemaakt over het vervolgen van de opleiding door middel van een aangepast individueel opleidingsplan. Afhankelijk van het aantal aios met een verlengde opleiding en hun leerbehoeften, zijn er zo mogelijk ook in deze periode terugkomdagen en is er individuele begeleiding.

Het hoofd geeft, zodra de aios de opleiding volgens de opleidingseisen heeft voltooid, aan de aios en HVRC een verklaring af dat aan de opleidingseisen is voldaan.

6.8 Geschillen

De geschillenregeling is opgenomen in de Regeling specialismen en profielen geneeskunst onder hoofdstuk V over Rechtsmiddelen. Deze regeling is in te zien op de website van de KNMG onder Opleiding en Registratie: Geschil en Bezwaar.

In de Regeling is bepaald dat een aios het geschil binnen vier weken na het ontstaan hiervan voorlegt aan een mediator of een onafhankelijke bemiddelende partij. Het opleidingsinstituut heeft hiertoe een lijst met aangewezen mediators opgesteld.

7 Basisliteratuur en relevante websites

De opleidingsinrichting (verpleeghuis) dient alle als 'verplicht' aangemerkte boeken en tijdschriften in bezit te hebben; van boeken bij voorkeur de meest recente druk.

Aios die niet (meer) in een verpleeghuis werken, worden geacht zo nodig zelf over deze literatuur te kunnen beschikken. Hoofdstukken uit boeken of artikelen uit tijdschriften van de verplichte lijst kunnen in het onderwijs worden gebruikt.

Wijzigingen zoals een nieuw boek of een nieuwe druk ten opzichte van de voorgaande lijst zijn aangegeven (#). De vermelde prijzen zijn volgens opgave van de boekhandel in januari 2012. Prijzen van buitenlandse boeken kunnen fluctueren in verband met de pond-/dollarkoers.

1. Verplichte boeken

- Beknopte handleiding bij de diagnostische criteria van de DSM-IV-TR. Bureau-editie. Lisse: Swets & Zeitlinger; 2006. 3^e druk. ISBN 9789026517778. €69,- # *In de regel aanwezig bij iedere GGZ-instelling.*
- Brand P, Boendermaker P, Venekamp R. Klinisch onderwijs en opleiden in de praktijk. Houten: Prelum; 2010. ISBN: 9789085620945. €65,-.# *Voor opleiders. Vanaf 2011 ontvangen alle opleiders dit boek via SOON.*
- Dubin D. Snelle interpretatie van ECG's. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg; 2011. 4^e druk. ISBN 9789035232198. €36,-
- Etten F van, Deurenberg R. Praktische handleiding PubMed. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2010. 4^e druk. ISBN 9789031390717. €29,95. # *Nieuwe druk*
- Franke CL, Limburg M, red. Handboek cerebrovasculaire aandoeningen. Utrecht: De Tijdstroom; 2006. ISBN 9789058981004. €67,-.
- Hertogh CPM. Functionele geriatrie: probleemgerichte zorg voor chronisch zieke ouderen. Maarssen: Elsevier/Gezondheidszorg; 1999. 2e druk. ISBN 9789035220935. €36,95.
- Huguenin P. Conflicthantering en onderhandelen: effectief handelen bij conflicten en tegenstellingen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2004. 2^e herziene druk. ISBN 9789031341542. €46,95.
- Jonker C, Slaets JPJ, Verhey FRJ. Handboek dementie: laatste inzichten in diagnostiek en behandeling. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2009. ISBN 9789031362288. €54,95
- Lujendijk HJ, Verkaaik AJB, redactie. Handboek sociale geriatrie. Utrecht: De Tijdstroom, 2006. ISBN 9789058980885. €59,-.
- Mast R van der, Heeren T, Kat M, Stek M, Vandenbulcke M, Verhey F, red. Handboek ouderenspsychiatrie. Utrecht: De Tijdstroom; 2010. 3^e druk. ISBN 9789058981721. €49,-.
- Oenen FJ van, Bernardt C, Post L van der. Praktijkboek crisisinterventie: de kunst van het interveniëren in moeilijke behandelingsituaties in de spoedeisende psychiatrie en psychotherapie. Utrecht: De Tijdstroom, 2007. ISBN 9789058981189. €52,-.

- Offringa M, Assendelft WJJ, Scholten RJPM, red. Inleiding in evidence-based medicine: klinisch handelen gebaseerd op bewijsmateriaal. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2008. 3^e, herz. druk. ISBN 9789031353200. €61,95.
- Ofman D. Bezieling en kwaliteit in organisaties. Utrecht: Servire; 2006. ISBN 9789021583464. €25,-.
- Olde Rikkert MGM, Flamaing J, Petrovic M, Schols JMGA, Hoefnagels WHL, red. Probleemgeoriënteerd denken in de geriatrie: een praktijkboek voor de opleiding en de kliniek. Utrecht: De Tijdstroom, 2008. ISBN 9789058981394. €76,-.
- Pot AM, Kuin Y, Vink M, red. Handboek ouderenpsychologie. Utrecht: De Tijdstroom; 2006. ISBN 9789058981103. €59,-.
- Spreeuwenberg C, Bakker DJ, Dillmann RJM, eindredactie. Handboek palliatieve zorg. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg; 2005. ISBN 9789035228016. €87,50.
- Wanrooij BS, Graeff A de, Koopmans RTCM, et al (red). Palliatieve zorg in de dagelijkse praktijk. Houten: Bohn, Stafleu van Loghum; 2010. ISBN 9789031340316. €54,95.
- Wouda J, Wiel H van de, Vliet K van. Medische communicatie. Utrecht: De Tijdstroom; 2002. 2^e druk. ISBN 9789035218352. €45,-.
- Zielhuis GA, Heydendael PHJM, Maltha JC, Riel PLCM van. Handleiding medisch-wetenschappelijk onderzoek. Amsterdam: Elsevier Gezondheidszorg; 2010. 6^e herziene druk. ISBN 9789035231900. €50,95.

2. Aanbevolen boeken

Over specifieke onderwerpen wordt een actueel boek als naslagwerk aanbevolen, bijvoorbeeld:

Acute geneeskunde

Thijs LG, redactie. Acute geneeskunde. Utrecht: Elsevier/Bunge; 2009. 7e druk. ISBN 9789035230828. €84,95.

Cardiologie

Robles de Medina EO. Klinische electrocardiografie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2000. ISBN 9789031313983. €68,95.

Chirurgie

Keeman JN. Kleine chirurgische ingrepen. Utrecht: Bunge; 2009. 10e druk. ISBN 9789035230736. €44,65.

Communicatie

Haes JCJM, Hoos AM, Everdingen JJE van. Communiceren met patiënten. Maarssen: Elsevier/De Tijdstroom; 1999. ISBN 9789035220348. €36,50.

Dermatologie

Sillevis Smit JH. Dermatovenerologie voor de eerste lijn. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2009. 8e druk. ISBN 9789031353194. €68,95.

of

Vloten WA van. Dermatologie en venerologie. Utrecht: Elsevier/Bunge; 2000. 3e druk. ISBN 9789035222687. €75,-.

Diagnostiek

Wolf AN de, Mens JAM. Onderzoek van het bewegingsapparaat: fysische diagnostiek in de algemene praktijk. Houten/Diegem: Bohn Stafleu van Loghum; 2000. 3e druk. ISBN 9789031332977. €77,95.

Bieley LS. Bates' guide to physical examination and history taking. Londen: Lippincott Williams & Wilkins, voorjaar 2009. 10th edition. ISBN 9781605474007. Ca. €55,- (inclusief CD met hartgeluiden en video's van lichamelijk onderzoek).

Ethiek

Have H ten, Leeuwen E van, Meulen R ter. Medische ethiek. 3e druk. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2009. ISBN 9789031352081. €62,95.

Widdershoven GAM. Ethiek in de kliniek: hedendaagse benaderingen in de gezondheidsethiek. Amsterdam: Boom; 2000. ISBN 9789053525562. €27,50.

Geriatric/gerontologie

Pathy MSJ, editor. Principles and practice of geriatric medicine. Chicester: Wiley; 2006 (hard cover). ISBN 9780470090558. Ca. €650,-.

Cassel CK, Riesenber DE, Sorensen LF, Walsh JR, editors. Geriatric medicine. New York: Springer; 2003. Fourth edition. ISBN 9780387955148. Ca. €195,-.

Eulderink F, Knook DL, Heeren TJ, Lighthart GJ, redactie. Inleiding gerontologie en geriatrie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2004. 4e druk. ISBN 9789031342648. €47,95.

Jansen PAF, Froeling PGAM, Voorn ThB, Schellekens JWG, redactie. Het geriatrie formularium: een praktische leidraad. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2008. ISBN 9789031350032. €35,-. # *In herdruk: nog geen verschijningsdatum bekend.*

Huisartsgeneeskunde

Eekhof JAH, Knuistingh Neven A, Verhey ThJM. Kleine kwalen in de huisartsen praktijk. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg; 2007. 5e druk. ISBN 9789035229587. €54,95.

Interne Geneeskunde

Fauci A, et al. Harrison's principles of internal medicine. Maidenhead (UK): McGraw-Hill; 2008, 17th edition. One volume edition: ISBN 9780071466332 €151,-. Two volume edition: ISBN 9780071476911. Ca. €170,-.

KNO

Huizing EH, Snow GB. Leerboek keel- neus- oorheelkunde en hoofd - halschirurgie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2007. 1^e druk. ISBN 9789031347391. €108,95.

Broek P van de. Zakboek KNO. Leusden: Acco; 2007. 12e druk. ISBN 9789033464676. €37,50.

Management

Schermer K, Wijn M. Vergaderen en onderhandelen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 1999. 5^e druk. ISBN 9789031341566. €38,95.

Weggeman MCDP, Bruijn JHB de, Beek CC van. Basics management voor medici. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2010. 2^e druk. ISBN 9789031377176. €42,95.

Multidisciplinaire zorg/samenwerking

Leentjens AFG, Gans ROB, Schols JMGA, Weel C van (redactie). Handboek multidisciplinaire zorg. Utrecht: De Tijdstroom; 2010. ISBN 9789058981745. €49,-.

Neurologie

Haaxma R. Neurologie van cognitie en gedrag in hoofdlijnen. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg; 2008. 2^e druk. ISBN 9789035230118. €44,50.

Hijdra A, redactie. Neurologie. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg; 2010. 4^e druk. ISBN 2010. ISBN 9789035231825. €99,75.

of

Oosterhuis HJG. Klinische neurologie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2007. 16e herz. druk. ISBN 9789031346332. €78,95.

Meesters PD, Gool P van. Neuropsychiatrie in de praktijk. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg; 2007. ISBN 9789035229143. €55,95.

Oncologie

Velde CJH van de, Krieken JHJM van, Mulder PHM de. Oncologie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2011. 8e druk. ISBN 9789031362318. €49,50.

Onderwijs & opleiding

Cate ThJ ten, Bleker OP, Büller HA, Scherpbier AJJA. Opleiden van medisch specialisten: achtergronden en praktijk. Medicus en Management; deel 8. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2005. ISBN 9789031345038. €48,95.

Haan M de, Boendermaker PM, Heij I, redactie. Het medisch ambacht: opleiden en leren in de praktijk van de (verpleeg)huisarts. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg; 2002. ISBN 9789035224599. €49,50.

Onderzoek

Bouter LM, Dongen MCJM van, Zielhuis GA. Epidemiologisch onderzoek: opzet en interpretatie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2010. 6^e druk. ISBN 9789031378135. €74,95.

Houweling ST, Kleefstra N, Mijnhout GS, Zaat JOM, Bilo HJG. Effectief zoeken van medische literatuur: een handleiding voor de praktijk. Langerhans School of Diabetes; 2008. 2^e druk. ISBN 9789078380078. €22,50.

Slotboom A. Statistiek in woorden. Groningen: Wolters-Noordhoff; 2008. 4^e druk. ISBN 9789001702540. €37,95.

Oogheelkunde

Stilma JS, Voorn TB, redactie. Oogheelkunde. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2008. 4e druk. ISBN 9789031350803. €68,50.

Orthopedie

Verhaar JA, Mourik JBA van, redactie. Orthopedie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2008. 2^e druk. ISBN 9789031348619. €110,95.

Palliatieve zorg

Hanks, G et al, eds. Oxford textbook of palliative medicine; 4th ed. September 2009; ISBN 9780198570295. Ca. €255,-.

Watson M, Lucas C, Hoy A, Back I, eds. Oxford handboek of palliative care (based on the Oxford textbook of palliative medicine). Practical advice on symptom control. Include palliative care for patients with non-malignant disease. Oxford University Press, 2nd ed., maart 2009. ISBN 9780199234356. Ca. €40,-.

Psychiatrie

Alphen B van, red. Persoonlijkheidsstoornissen bij ouderen: diagnostiek, behandeling, beleidsadviesing. Amsterdam: Hogrefe; 2010. ISBN 9789079729265. €37,50.

Hazelhof T, Garenfeld W, Verdonschot T. Dementie en psychiatrie in woord en beeld: een systematische handleiding. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg; 2004. ISBN 9789035226975. €46,95.

Hengeveld MW, Schudel WJ. Het psychiatrisch onderzoek. Utrecht: De Tijdstroom, 2005. ISBN 9789058980489. €34,-.

Recht

Engberts DP, Kalkman-Bogert LE. Gezondheidsrecht. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2009. 2^e druk. ISBN 9789031361489. €46,95.

Leenen HJJ, Gevers JKM, Leegemaate J. Handboek gezondheidsrecht. Deel 1: Rechten van mensen in de gezondheidszorg. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2011. 5^e, geheel herziene druk. ISBN 9789089744548. €45,-. # Nieuwe druk.

Leenen HJJ, Dute JCJ, Kastelein W. Handboek gezondheidsrecht. Deel 2: Gezondheidszorg en recht. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 2008. 5e druk. ISBN 9789031354498. €45,-.

Reijnders UJL, Das C. De lijkschouw in de praktijk. Houten: Prelum; 2006. ISBN 9789085620365. €60,-

Revalidatie

Greenwood R, Barnes MP, McMillan TM, Ward CD, redactie. The handbook of neurological rehabilitation. Hove (East Sussex): Psychology Press/Erlbaum UK; 2002. 2nd edition. ISBN 9780863777578. Ca. €175,-.

Sexuologie

Gijs L, Gianotten W, Vanwesenbeeck I, Weijnenborg P, red. Seksuologie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2009. 2^e druk. ISBN 9789031351879. €96,95.

Tandheelkunde

Waal I van der, Kwast WAM van der, Wal JE van der. Pathologie van de mondholte: klinische, röntgenologische, histopathologische en therapeutische aspecten van de meest voorkomende aandoeningen in de mond. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2004. 4e (herz.) druk. ISBN 9789031338740. €122,95

Urologie

Bangma CH, red. Urologie. Houten: Bohn Stafleu van Loghum; 2008. ISBN 9789031352937. €44,95.

3. Tijdschriften

Verplicht

- Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde; www.ntvg.nl
- Nederlands Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie; <http://tgg.bsl.nl>
- Tijdschrift voor Ouderengeneeskunde; <http://www.verenso.nl/actueel/tijdschrift-voor-ouderengeneeskunde/tijdschrift-voor-ouderengeneeskunde/>

Aanbevolen

- Denkbeeld (Vereniging Psychogeriatric); www.denkbeeld.bsl.nl
- Journal of the American Geriatrics Society (JAGS); <http://www.wiley.com/bw/journal.asp?ref=0002-8614>
- Medisch Contact; www.medischcontact.nl
- Geneesmiddelenbulletin; <http://gebu.artsennet.nl/>
- Zorgvisie (vakmagazine voor management en beleid in de Nederlandse zorgsector); www.zorgvisie.nl

4. Relevante websites

www.artsennet.nl

Portal van de KNMG voor alle artsen en studenten geneeskunde met nieuwsberichten, opinies en wetenschappelijke- en vakinformatie.

www.alzheimer-nederland.nl

Site van Alzheimer Nederland.

www.cbo.nl

Site van het Kwaliteitsinstituut voor de gezondheidszorg CBO met onder andere Richtlijnen.

www.cebm.net

Site van het Centre for Evidence-Based Medicine in Oxford, UK.

www.ceg.nl

Site van het Centrum voor Ethiek en Gezondheid, een samenwerkingsverband van de Gezondheidsraad (www.gr.nl) en de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (www.rvz.net).

www.fk.cvz.nl

Farmacotherapeutisch Kompas.

www.farmacotherapie.org

Farmacotherapie-Online is een online naslagwerk met 'state of the art'-overzichtsartikelen over de farmacotherapeutische behandeling in de tweede lijn. Ingeschrevenen in het BIG-register kunnen gratis een abonnement aanvragen.

www.geriatricsatyourfingertips.org

Na gratis registratie toegang tot de databank van de American Geriatrics Society.

www.hartstichting.nl

Site van de Nederlandse Hartstichting.

www.igz.nl

Site van de Inspectie voor de Gezondheidszorg, Ministerie van WVC.

www.iknl.nl

Site van het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL)

www.ikz.nl

Site van het Integraal Kankercentrum Zuid (IKZ)

www.medischonderwijs.nl

Site met daarop meer dan 750 zelfstudiecurricula ten behoeve van het geneeskundeonderwijs. Gratis toegankelijk na registratie.

www.medischevervolgopleidingen.nl

Site met informatie over de modernisering van de medische vervolgoopleidingen.

www.nivel.nl

Site van het Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg met veel feiten en cijfers, onder andere over ouderenzorg.

www.ouderenpsychiatrie.nl

Site van het Trimbos Instituut voor publiek en professionals.

www.pallialine.nl

Site van de vereniging van Integrale Kankercentra met richtlijnen en andere documenten voor palliatieve zorg.

<http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/vws>

Site van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, met onder andere dossiers over de modernisering AWBZ en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

www.rivm.nl

Site van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, met onder andere het Nationaal Kompas Volksgezondheid en het Infectieziekten Bulletin.

www.rivm.nl/Onderwerpen/Onderwerpen/I/Infectieziekte_informatie_voor_professionals

Infectieziekte-informatie voor professionals, onder meer protocollen en richtlijnen voor infectieziekten bestrijding.

www.ru.nl/ubn/vakgebieden/medische/vakgebied_medische/

Overzicht zoeksystemen Biomedische Wetenschappen, Medische Bibliotheek, UMC St Radboud Nijmegen.

www.vilans.nl

Site van Vilans, kenniscentrum voor langdurige zorg i.c. ouderenzorg, gehandicaptenzorg, de zorg voor chronisch zieken en thuiszorg.

www.wip.nl

Site van de Stichting Werkgroep Infectiepreventie met onder andere richtlijnen.

Voor de websites van landelijke organisaties betrokken bij de Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde: zie hoofdstuk 4 van de VOSON-informatiegids.

Bijlage 1: Lijst van in deze gids genoemde publicaties

- NVVA. *Functieomschrijving en takenpakket van de verpleeghuisarts*. Utrecht, november 1992.
- NVVA. *Beroepsprofiel verpleeghuisarts*. Utrecht, november 2000.
- NVVA & NVSG. *Nota Takenpakket verpleeghuisarts/sociaal geriater*. Utrecht, 2003.¹
- *Kaderbesluit CHVG*. Besluit van 21 augustus 2008 houdende de algemene eisen voor de opleiding tot huisarts, specialist ouderengeneeskunde en arts voor verstandelijk gehandicapten, de erkenning als opleider, opleidingsinrichting of opleidingsinstituut voor de opleiding tot huisarts, specialist ouderengeneeskunde of arts voor verstandelijk gehandicapten en de registratie en herregistratie van huisartsen, specialisten ouderengeneeskunde en artsen voor verstandelijk gehandicapten. Dit besluit is gepubliceerd in de Staatscourant, nr 1000, op 27 november 2008, in werking getreden op 1 januari 2009 en gewijzigd bij Besluit van 16 oktober 2008, houdende de wijziging Kaderbesluit en Besluit verpleeghuisgeneeskunde, dat op 15 januari 2009 in de Staatscourant is gepubliceerd en op 15 juli 2009 in werking is getreden.¹
- *Besluit specialisme ouderengeneeskunde*. Besluit CHVG van 21 augustus 2008 houdende opleidings-, erkennings- en (her)registratie-eisen voor het specialisme ouderengeneeskunde. Dit besluit is gepubliceerd in de Staatscourant, nr 1000, op 27 november 2008, in werking getreden op 1 januari 2009, en gewijzigd bij Besluit van 16 oktober 2008, houdende de wijziging Kaderbesluit en Besluit verpleeghuisgeneeskunde, dat op 15 januari 2009 in de Staatscourant is gepubliceerd en op 15 juli 2009 in werking is getreden.¹
- *Raamcurriculum Verpleeghuisartsopleiding*. Landelijke werkgroep Raamcurriculum, 29 januari 2007. In maart 2007 goedgekeurd door de CHVG.²
- *Landelijk Opleidingsplan voor de opleiding tot specialist ouderengeneeskunde*. Utrecht: SOON, 2011. Goedgekeurd door het College Geneeskundige Specialismen op 2 november 2011. Datum inwerkingtreding: 1 december 2011.¹
- *Opleidingsplan, versie 2.0*. Vervolgopleiding tot Verpleeghuisarts UMC St Radboud Nijmegen, 2007. Goedgekeurd door de HVRC op 23 oktober 2007. Aanpassing aan terminologie nieuwe regelgeving in versie 2.1 van februari 2009.²
- *Toetsplan, versie 1.1*. Vervolgopleiding tot specialist Ouderengeneeskunde UMC St Radboud Nijmegen, 2009. *Opgenomen in VOSON-werkboek*.
- *Beleidsplan 2011-2013*. Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde UMC St Radboud Nijmegen, vanaf maart 2011.³
- Koopmans RTCM. *Professionalisering van de verpleeghuisgeneeskunde: naar een verbinding tussen praktijk en wetenschap*. Inaugurale rede, Radboud Universiteit Nijmegen, 2005.³
- Koopmans R, Schers H. *Heel de oudere: echte innovatie van ouderenzorg vraagt om paradigmaverandering*. Medisch Contact 2008;63(13):558-61.
- Koopmans RTCM, Lavrijsen JCM. *Nieuwe tijd, nieuw specialisme*. Medisch Contact 2009;64(19):861-3.
- KNMG. *Sterke medische zorg voor kwetsbare ouderen: KNMG-standpunt*. Maart 2010.¹

¹ Het document is te raadplegen of te downloaden via de website van de betrokken organisatie of SOON (zie hfdst. 4)

² Het document is te raadplegen of te downloaden via de website van de VOSON

³ Het document is ter inzage bij het secretariaat van de VOSON

Bijlage 2. Lijst van in deze gids gebruikte afkortingen

AIOS	Arts in opleiding tot specialist
AVG	Arts voor verstandelijk gehandicapten
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BIG (wet)	Beroepen in de individuele gezondheidszorg
BMS	Brabant Medical School
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CGS	College Geneeskundige Specialismen
CHVG	College voor huisartsgeneeskunde, verpleeghuisgeneeskunde en medische zorg voor verstandelijk gehandicapten; nu: CGS
CVA	Cerebrovasculair accident
ELG	Eerstelijngeneeskunde
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
HOED	Huisartsen onder één dak
HVRC	Huisarts, verpleeghuisarts en arts voor verstandelijk gehandicapten registratie commissie
IOP	Individueel opleidingsplan
IOS	Individueel opleidingsschema
KNMG	Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst
KOO	Kaderopleiding Opleiden
NVVA	Beroepsvereniging van verpleeghuisartsen en sociaal geriaters; nu: Verenso
OOR-ON	Opleiding- en onderwijsregio Oost-Nederland
PG	Psychogeriatric
PR	Public relations
SBOH	Werkgever van aios (oorspronkelijk Stichting Beroepsopleiding Huisartsen)
SGBO	Sociaal Geneeskundige Beroepsopleiding
SO(G)	Specialist/specialisme Ouderengeneeskunde
SOON	Samenwerkende Opleidingen tot Specialist Ouderengeneeskunde Nederland
UKON	Universitair Kennisnetwerk Ouderenzorg Nijmegen
UMC	Universitair Medisch Centrum
UVNN	Universitair Verpleeghuisnetwerk Nijmegen; nu: UKON
VASON	Vereniging voor Aios Specialisme Ouderengeneeskunde Nederland
Verenso	Vereniging van Specialisten in Ouderengeneeskunde
VOHA	Vervolgopleiding tot Huisarts (Nijmegen)
VOSON	Vervolgopleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde Nijmegen
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport